

ישראל עזרת

פרשת וארא • גליון 164 • התשפ"ג

יוצא לאור על ידי בית המדרש "חיים והשלום" ניו-יורק

המסייע יסתייע

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ונאזכר את בריתי" (ו,ה). מספרים שעשיר אחד בא לפני החתם סופר זיע"א והתאונן על עסקיו שלאחרונה פותחים ויורדים, וזה אחרונה הכביד שגם בעלי חובות משכימים לפתחי עסקיו ודורשים את שלהם, ונפשו בכקששו שיתפלל הצדיק ויברך אותו שלא ימוט. אמר לו הצדיק, ידוע לי על אחיך שחי במצב כלכלי קשה ומתקשה להאכיל את בני משפחתו הגדולה, ואינך תומך בו כל עקר.

תמה העשיר: הרי זה עתה הסברתי לרב על המצב הכלכלי הקשה שפקד את עסקי, ואיך יעלה על הדעת שאתמך במשפחה נוספת... השיב לו הצדיק: בפרשה נאמר "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם". המילה "גם" באה לרבות (עין ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה - "אתים וגמים רבויין"). ויש להבין מה באה לרבות כאן המילה "וגם"? אלא ללמדנו שאנקת בני ישראל לא היתה רק מחמת קשי שעבודו האישי, אלא לבו היה נתון גם על אחיו השורי בצער השעבוד ונאנקת תחת על הנוגש והשתדל להקל את סבלו מעליו ולהטות לו כתרף. והשם יתברך שראה את רחמי ישראל זה לזה, רחם עליהם, זכר את בריתו והחיש את הגאולה.

מרים מצילות

בימי מלחמת העולם השנייה, נמלטו תלמידי ישיבת מיר מצפראני הנאצים ימח שמים וזכרם, ונדרו ממדינה למדינה מחמת המצוק. ספור הצלתם היה בדרך נס ופלא ועבודות רבות נרשמו מבעלי המעשה - תלמידי הישיבה והנלוים עליהם, על השגחה פרטית מפלאה בימים של הסתר פנים, שלותה אותם לאורך כל הדרך החתחתים ונתיבי היסורים. על אף המצב הנוראי בה היו שרויים, נרדפים ומנתקים ממשפחותיהם הפלואים בארצות ההשמדה, המשיכו בלמוד התורה במסירות נפש.

ראשי הישיבה נקטו בפעולות שונות הכרוכות באמץ לב להצלת הפליטים, כהפעלת רשת חשאית מתחכמת ליצירת צינורות להעברת כספים מארצות שנוחשו ל"מדינת אויב", זיוף דרכונים, התנהלות למול המשטרה החשאית שנודעה באכזריותה [ראש הישיבה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל היה אומר "דווי" טרם כל פגישה עם מפקדי המשטרה, כדרך המומתים...] וכנהג משימות הדורשות עז רוח ושמוש באותות צפן מתחכמים על פי מנחים הלכתיים מסימני השלחן ערוך, דפי הש"ס וכדומה,

ובסייעתא דשמיא זכו להצלחה ולהצלה. וכך בכד שמשו קאב לבחורים הגלמודים וכאזן קשבת למצוקות מהסוג הקשה ביותר של אותם ימים. (העבודות הפאות מתמצות על פי מאמר שהופיע ב"בית המדרש" - ישיבת מיר גליון 370) עם הזמן, כשחנו בשנחאי שבמדינת סין, החלו לזרם שמיעות וידיעות על גודל הזוועה והרציחה הנעשים בארצות ההשמדה. כשנודע לאלו מבני הישיבה דבר רציחת יקיריהם במיתות משונות, נפל רוחם.

בשעות אפלה אלו התגלתה יפעת זהרם הטהור של בני הישיבה בנשיאת על חבריהם והשתתפות בצערם וגם בזה נרשמו עבודות רבות על מתמידים ושקדנים בתורה, שבעת הזאת האירה התמדתם ושקידתם בחסד, באמץ עילאי לכלוא את רגשות לבם המלא בצער על השמועות שהגיעו על מצב משפחותיהם ועל חסר הנדאות מאלו שלא נודע גורלם, ובהתאמצות איתנים להאיר פנים לזולת, להעמידו בקרן אורה ולהשקיט את סערת רוחו. (ונצין מעט עבודות בתמצות מגליון "בית המדרש" ה"ב).

רבי אלחנן יוסף הרצמן - תלמיד הישיבה מאותם ימים, מספר על רבי שמואל חריקובער זצ"ל - מחשובי התלמידים בישיבה, בחור גאון עולם, שפסיד' טורים והיה בקיא בעל פה בכל מילה ומילה ב"שיטה מקובצת" על סדר קדשים, ומאז ומיו בישיבה נתן לבו ונפשו על לב ונפש חביריו, לזהות את מצוקת החבר, להשתדל לעודדו, לשוחח עמו ולסיעו. וכשהגיעו ימי הרעה, הבריחה והנדודים וביותר כשהגיעו השמועות הקשות לשנחאי ובחורי הישיבה, בפרט הצעירים שבהם, היו בצער גדול על מות יקיריהם, עמל רבי שמואל להשיב את רוחם, בשיחות נפש, חדושי תורה משמחים, ובמילי דבדיחותא מצחיקים - כל אחד כפי ענינו, ובכך חזק את רוחם. אמרו עליו, שאלמלא הוא, שעודד את רוחם, לא היה בשנחאי את מי להציל... (מתמצת על פי הנ"ל משם "הנריחה בפאתי קדם" חלק ב' עמ' תתו; וספר "מגד גבעת עולם").

הגאון רבי שמואל דוד וואלקין זצ"ל - מתלמידי ה"חפץ חיים" זיע"א, נמלט עם בחורי ישיבת מיר, דרך וילנא [שם נרצחו אחיו הגאון רבי חיים וואלקין - ראש ישיבת וולאז'ין ובני משפחתו ותלמידי - ששים וארבע נפשות טהורות ה' יקום דמם] לשנחאי שבסין, שם בגלות שנחאי, נולד בנו הגאון הצדיק רבי חיים זצ"ל - משיגיח ישיבת "עטרת ישראל", שנסתלק לדאבון לב לפני כמה

מהספר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

פסוק וארא אל אברהם וכו', פרשיי הכתובות הכתובות ובכלם אמרתי להם אני אל שדי להכתחה שם הוי"ה, הינו שהכתחה שם הוי"ה מתקיימת עכ"פ בין הטאו בין לא הטאו והכתחה עם אל שדי אינה מתקיימת רק בתנאי שלא יטאו, ואף על פי שהכתחה וכו' אעפ"י כן מתייב אני לקים אותה ההכתחה לפי שהיתה הכתחה עם הברית עכ"ל. וקשה טובא דאם הכתחה באל שדי עם הברית מועלת אף אם יטאו כף היה יכול תקב"ה לעשות עם האבות ההכתחה בשם הוי"ה, ועוד מה תוכחה היא זו למשה הלא הכתחה זו הינו כמו הכתחה שם הוי"ה. ונראה שזו היא פונת הפ' אתה אמרת "למה הרעתה" ולא הכנת שאני הכתחה לאבות באל שדי עם הברית דהינו כמו הכתחה שם הוי"ה ולמה יזמי ה' לא נודעתי להם" אם הפל א', אלא ודאי מפני ששם שדי מורה על הדין דהינו מי שאמר לעולם די יאמר לצרותיהם די וא"כ נראה מאן שקדם שתתקיים ההכתחה יש להם לסבל צרות ואתה אמרת למה הרעותי.

שבועות [השם "חיים" נתן לו על ידי משיגיח הישיבה הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, על שם אה הגרש"ד ראש ישיבת וולאז'ין ה' קום דמן].

על גדלותו של רבי שמואל דוד מאותם ימים, התבטא הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל - ראש ישיבת מיר, באמרו לבנו רבי חיים שליט"א - אביך היה ריש גלותא של בני התורה בתקופת שנחאי. לאחר פטירתו מצאו בני המשפחה בין כתביו ספר ובו מילי דבדיחותא ודברים המשמחים את הלב שרשם לעצמו, וזאת משום שבזמן המלחמה כאשר הסתובב בין בני הישיבה והפליטים שגלו לשנחאי והיו ללא שום קשר לעולם החיצון מנתקים ממשפחתם ולא ידעו מה עלה בגורלם, והגרש"ד שלא רצה שמצב רוחם ישבר ח"ו היה מסתובב בין הפליטים ובני הישיבות ועודד את רוחם, לזה אומר מילה טובה ולשני מספר איזה מילי דבדיחותא בשביל להחיות את רוחם ונפשם, בזה ראה מחיבות להעלות חיוך על פניהם ועד כדי כך שרשם לעצמו אוצר של מילי דבדיחותא בכדי שיוכל לאומרם לכל מי שיפגש בו. (ע"ש עוד מפעולות החסד מאותם ימים טרופים שעשה אותו גאון קדוש. זיע"א).

המרחם ירחם

כאשר אדם מסייע לזולת, גם אם לא מגיע לו מצד הדין, נוהג עמו השם יתברך ברחמים, על דרך מאמר חז"ל (שבת קנא ע"ב; ביצה לב ע"ב) מתנא רבן

גמליאל ברבי אומר, ונתן לך רחמים ורחמך והרבה (דברים יג, יח) - כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו מן השמים. וכל שאינו מרחם על הבריות, אין מרחמין עליו מן השמים".

וכתב הרמב"ם בהלכות מתנות עניים (פ"ה ה"ב) "...כל המרחם מרחמין עליו שנאמר (דברים יג, יח) 'נתן לך רחמים ורחמך והרבה'. וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם יש לחוש ליחסו. שאין האכזריות מצויה אלא בעכו"ם שנאמר (ירמיה נ, מב) 'אכזרי המה ולא ירחמו'. וכל ישראל והנלוה עליהם פאחים הם שנאמר (דברים יד, א) 'בנים אתם לה' אלהיכם' ואם לא ירחם האח על האח, מי ירחם עליו? ולמי עניי ישראל נושאין עיניהן. הלעכו"ם ששונאין אותן ורודפים אחריהן? הא אין עיניהן תלויות אלא לאחיהן".

וידוע שהצדקה מצילה ממשטינים ומקטרגים ומגבירה את מדת הרחמים ושכרה גדול ועוד סגולות רבות. ונאמר (דברים טו, י), "נתון תתן לו, ולא ירע לך בקרבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברךך ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך". ואמרו חז"ל (שבת קנא ע"א) "תניא, רבי אלעזר הקפר אומר, לעולם יבקש אדם רחמים על מדה

זו, שאם הוא לא בא, בא בנו. ואם בנו לא בא, בן בנו בא. שנאמר, כי בגלל הדבר הזה, תנא דבי רבי ישמעאל, גלגל הוא שחזור בעולם". ופרש רש"י "על מדה זו - שלא יבא לידי עניות, דדבר המזמן הוא לבא או עליו או על בנו או על בן בנו". בהמשך מובא שרבי חייא אמר לאשתו, כאשר יבוא עני, תקדימי לתת לו לחם, כדי שגם יקדמו לחם לבניך אם יהיו עניים. התפלאה אשתו: אתה מקלל אותם שיהיו עניים? השיב רבי חייא: נאמר בתורה, כי בגלל הדבר הזה, ותנא דבי רבי ישמעאל: "גלגל הוא שחזור בעולם". ועין שם עוד מאמרי חז"ל בנדרו לנתינת הצדקה בעוד האדם בכחו לתת, טרם תחמק ההדמנות זו מפניו, כי או שיעני חלילה ולא יהיה לו לתת. ויתכן גם מצב שלא ימצא עניים שיוכל לזכות בהם, ובכך יפסיד את הטובה וההצלה שבפשית צדקה לעני, כגון בכיאת המשיח שלא ימצאו עניים (עין רש"י ורשב"א דבור המתחיל "אלו ימות המשיח").

מסבירים המפרשים (עין מהר"ל, מהרש"א, "חפץ ה" ועוד רבים) שגלגל זה הוא גלגל המזל. ולכן אף אם הוא או בניו וצאצאיו נולדו במזל של עניות, בכח בקשת הרחמים ורחמים על הבריות, יכול

לשנות את המזל לטוב, אף לדורותיו. הזכרנו בעבר (ראה מאמרנו ליום פפור מדברי המפרשים בכבא בתרא ועוד) שכאשר מדבר בעני הנצרך לכסף, וכידי האדם לסייע לו, אינו יכול לפטר את עצמו במלים, דברי נחומים ופייסות וכל פיוצא בזה, אלא בנוסף לזה להחזיקו ולהעניק לו כסף בהתאם לכחו. וגם מסבירה יודע כל אדם שעם מלים, ככל שיהיו טובים ומשמחים, לא נתן לשלם בחנות, פידוע. אמנם האדם שמסייע לעני במאור פנים וגם מאזין לצערו, שומע את צרותיו ומפייסו במלים טובות וכו', שכר הפיוס גדול יותר משכר המזון שנתן. יהיה רצון שירחמו עלינו מן השמים ונזכה לשפע רוחני וגשמי, לחיים טובים ומאשרים בלי צער ונזק, וישלח השם יתברך רפואה שלמה לכל חולי עמו ישראל ובכללם לשושנה בת טובה לארץ ימים ושנות חיים טובים ומאשרים בכריאות הגוף והנפש קבלת פני משיח צדקנו שבע שמחות וכל טוב סלה.

משיחות הסגידים שליט"א
הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)
שבת שלום ומבורך

ימי השובבי"ם

חטא ההשתת הזרע בגזרת "כל הבן הילוד", וכן תקנו חטא המגדל בגזרת עבודת הפרך בחמר ולבנים, אזי כיון שאנו קוראים פרשיות אלו של השעבוד וגלות מצרים **ומה תקנו להשחתת זרע לך נקבעו לדורות לתקן עוון זה.** אולם עוד טעם ישנו, והוא להיות שאז היו בני ישראל בתכלית השפלות - מ"ט שערי טמאה ועלו משם בגזרת השעבוד עד למ"ט שערי קדושה ולמדגת נבואה, לך גם אנו בזמן קריאת פרשיות הללו מתקנים עוון זה כי אז מתעורר אותו כח של היציאה מהטמאה לקדשה. (ספר נפשי בשאלתי" לרה"ג ישראל יעקב לוגסי שליט"א עין שם עוד)

מהו המקור שימי השובבים הנם ימי תשובה?
הדברים ידועים, מהאר"י הקדוש, מה"בית יוסף" (בספר "מגיד מישרים") שאמר לו המגיד על תקון מסים **יען שעשאו בימי השובבים - עלה יפה מה שבכל השנה לא היה עולה ככה.** השל"ה הקדוש, רבי צדוק מלבלין - "צדקת הצדיק" ועוד הרבה בספרי תלמידי הבעש"ט.
מדוע נקבעו ימי השובבי"ם דוקא בזמן קריאת פרשיות אלו?
ישנו טעם על פי הסוד על פי המבאר בדברי האר"י שנשמות דור המבול שחטאו בהשחתת זרע, ודור הפלגה שחטאו בבנין המגדל נתגלגלו בנשמות אלו של שעבוד מצרים ותקנו

סגולות לעם סגולה • ישועות לעם נושע בה'

סגלת מסכת נזיר
בשבוע הבא יחלו החנוני בית ישראל בלמוד מסכת נזיר ואבא שאל את הגר"ח מנייבסקי זצ"ל "השער נושר לבתו בת 16 וזה לה צער נזיר, מה יעשה משהו 'שער בשער'?" שילמד מסכת נגעים בסדר טהרות. ופ"א אמר ללמד **מסכת נזיר**."

נראה בפשטות שהפנולה היא בהתאם למסכת הנזירות, וכיון שכל שיערה יונקת מנמה בעור, ואין שתי שערות יונקות ממקור אחד, מעתה פאשר השיערה מתניבשת והיא חסרת צבע, אולי היא שהמקור שלה יבש וזה מסימני הצרעת (עין ויקרא רפה טו, תתקמ"א תרע"ט). וכן גם דיני הנזיר ושמירתו המצויה - לגדל את שיערו ונתת נזירותו להלכה. ומשמע שלמוד ענינים אלו מעוררים את הרחמים להשפיע בענין הנצרך בדומה לענין הנזירות.

וזהו בענין הנזיר נאמר בפרשת נשא (בספר דברים יג, כ) "...כי יפלא לנדר נזיר להזיר לה" ופרש האבן עזרא "פלא - יפריש או יעשה דבר פלא כי רוב העולם הולכים אחר תאוותם" ועוד עין שם שהנזיר ענינו רחוק מתאוות ופרישות לעבודת השם יתברך. עוד פרש (שם יג, כ) "...ויש אומרים, כי מלת נזיר מנזרת 'נזר', והעד, 'כי נזר אלקיו על ראשו' (שם) ואיננו רחוק ודע כי כל בני אדם עבדי תאוות העולם והמלכה פאמת שיש לו נזר ועשרת מלכות בראשו כל מי שהוא הפשי מן התאוות" ורבים מבגלי המוסר הזכירו את דברי הקדושים. על פי סגלת הלמוד להשפיע על הנזירות מהשפעת ענין המסכת, נראה לומר בדרך אפשר, שלמוד מסכת נזיר מסייעת לבוא לנזירות ורוממות משאר בני אדם, על ידי פרישות מתאוות שבני אדם הולכים אחריהם. ומסגל לקדשה בדומה לקדשת הנזיר, שהוא קדוש בכחו גדול.

והנה אנכי, מספר שכאשר היה הנאון הרונאצ'ובר זצ"ל ילד בכך חמש או שש, הביאו אביו ר' פישל רוזין ז"ל להתברך אצל האדמו"ר "צמח צדק" מליובאוויטש זצ"ל. הרבי ברא אותו בלמדנות וגם הורה לו ללמוד מסכת נזיר. הרונאצ'ובר הקביר את ההוראה שהרבי "צמח צדק" רמו לו שעליו להיות "נזיר" וככהו עליו ללמוד את המסכת. וכאשר יקום הוראה זו בלמוד מסכת נזיר יזכה שתקום בו התברכה ללמדנות... (הובא פאן פתמיות מידף על תדף" למסכת נדרים ט ע"ב משם ספר "מיי מקל" ח"א עמ' 9 - 861. עין שם בהרחבה). ז"ע י"א

נפלאות הפוראית"ש

יתרון הגשם על שאר מימות

להלן מתוך מאמר של הג"ר אליהו בר שלום זצ"ל רבה של בת ים: "כה דברי מדען גדול (ליבין) באחד מכתבי העת המדעיים - "בכל התופעות שאנו מכירים אין תופעה מפתיעה ומבטלת את חכמת האדם כמו ההבדל שבין מי גשם לבין שאר מימות. לכל המימות אותו מבנה מולקולרי, אותם יסודות אטומיים, ואף על פי כן - המים היוצאים מן השמים (מי גשם) חודרים לקרקע ושוהים בה פרק זמן (עד שהם מגיעים אל הים). מי הגשם אינם טהורים ממש [אין כמעט "מים טהורים" לחלוטין, בעולם, תמיד הם כוללים עוד תרכובות בתוכן, כי הם ממיסים כל דבר העומד בדרך - אפילו ברזל] גם בגשם ישנם כל מיני מינרלים, וכשהוא מגיע לאדמה הוא פורק בה את ה"אשלג" את ה"נשדור" ואת "חומצת החרון" - מפני שאלו דרושים לאדמה כדי לגדל צמחים. את שאר החומרים והמינרלים (עופרת ועוד) שאינם דרושים לאדמה כדי לגדל צמחים - אין הגשם פורק בתוכה. והם ממשיכים עמו אל הים. וראה זה פלא חק זה חל רק על מי גשם! מי נהר או שאר מימות החודרים אל האדמה - אינם משאירים בו אף חמר, הם ממשיכים עם כל תכולתם אל הים. אין לנו הסבר מדעי לתופעה מוזרה זו, אלא לומר: בורא העולם מוריד את הגשם ברצונו ומצוה עליו לפרק באדמה את החומרים הדרושים לה להצמיח צמחים. לכן מי גשם - עושים זאת, ומים אחרים - לא. הסבר אחר, אין חכמתנו שלנו יודעת, עד כאן דברי המדען ליבין.

ובספר "צפנני בסכה" (עמ' קלא) כתב על זה: "עכשיו יובן הפסוק בישעיהו (נה, י) ביותר שאת: כי פאשר ירד הגשם והשלג מן השמים, ושמיה לא ישוב, כי אם הורה את הארץ והולידה והצמיחה וגו'". (נעמק לבאן מגליון "מפי השמועה" מה)